

SHUKUR VA SABR-YUKSAK FAZILATLAR

Sherqulov Barhayot Erkin o'gli

Muhhammad al-
Xorazmiy nomidagiToshkent
axborot texnologiyalari

Universiteti Samarqand filiali

Annotatsiya. Mazkur maqolada insoniy hayotda katta ahamiyat kasb etuvchi ikki yuksak fazilat – **shukr** va **sabr**ning mohiyati, turlari va ahamiyati haqida batafsil so'z yuritiladi. Shukr – Alloh taoloning ato etgan ne'matlarini qadrlash, minnatdorlik bilan qabul qilish bo'lsa, sabr – sinovlarga bardosh bilan yondashish va ruhiy barqarorlikni saqlashdir. Maqolada Qur'oni karim oyatlari, hadislar, payg'ambarlar hayotidan misollar asosida ushbu fazilatlarining hayotiy va ma'naviy qadriyatlardagi o'rni ochib berilgan. Shuningdek, shukr va sabrning bir-birini to'ldiruvchi fazilatlar ekani, ularni hayot mezoniga aylantirish har bir inson uchun foydali ekani ta'kidlangan. Maqola yosh avlodni axloqan yetuk, sabrli va minnatdor inson bo'lib kamol topishiga xizmat qiladi.

Katil so'zlar: shukur ,sabr,fazilat,qur'oni karim ,hadis,sinov.

Inson hayoti murakkab va rang-barang jarayonlardan iborat. Hayot davomida inson quvonchli lahzalar, katta muvaffaqiyatlar bilan bir qatorda turli sinovlar, og'irliklar va kutilmagan holatlarga ham duch keladi. Bunday holatlarda insonni ruhiy va ma'naviy jihatdan bardavom saqlovchi, uni to'g'ri yo'lga boshlovchi asosiy fazilatlar – shukr va sabrdir. Bu ikki fazilat nafaqat diniy e'tiqod bilan bog'liq, balki har bir insonning kundalik hayotida katta ahamiyatga ega bo'lgan axloqiy mezonlar sirasiga kiradi. Shukr qilish – insonning boriga rozi bo'lib, Allohning ne'matlarini

qadrlashi bo'lsa, sabr – sinov va musibatlarga bardosh bilan yondashib, ruhiy holatni muvozanatda ushlashdir. Ushbu maqolada ana shu ikki yuksak fazilatning mohiyati, hayotdagi o'rni va ularning inson kamolotiga ta'siri yoritib beriladi. Inson hayoti turli sinov va mojarolarga boy. Bu hayotning tabiiy qonuniyatlaridan biri. Ba'zida quvonchli lahzalar, ba'zida esa sinovli kunlar bo'ladi. Shu o'rinda insonning qalbiy holati, ma'naviy yuksakligi va ruhiy barqarorligini saqlab turuvchi ikki asosiy fazilat haqida so'z yuritish joiz: shukr va sabr. Bu ikki fazilat har qanday holatda insonni halokatdan asrab, uni baxt sari yetaklovchi kuchdir. Shukr – bu Alloh taolo ato etgan ne'matlarga nisbatan minnatdorlik holatidir. Bu minnatdorlik faqat og'iz bilan emas, balki qalb va amalda ham namoyon bo'lishi kerak. Inson doimiy ravishda boriga shukr qilsa, u doimo ichki tinchlik va qoniqish holatida bo'ladi. Qur'oni karimda shunday marhamat qilinadi:

“Agar shukr qilsangiz, albatta sizlarga (ne'matni) ziyoda qilurman” (Ibrohim surasi, 7-oyat).

Bu oyat bizga shukrning nafaqat ma'naviy, balki amaliy foydasi borligini ko'rsatadi. Doim shukr qiluvchi kishi boriga rozi bo'ladi, boshqalar bilan taqqoslash o'rniga, o'zidagi ne'matlarni qadrlaydi va ular bilan baraka topadi. Sabr – bu musibatlarga, qiyinchiliklarga bardosh bilan, norozilik qilmasdan chiday olishdir. Bu fazilat nafaqat og'ir damlarda, balki hayotning har bir bosqichida muhim ahamiyatga ega. Inson har bir yo'lida sabrli bo'lishi, shoshqaloqlikdan, g'azabdan tiyilishi kerak. Sabrli inson o'zini boshqara oladi, har bir vaziyatga donishmandlik bilan yondashadi.

Payg'ambarimiz Muhammad (s.a.v.) shunday deganlar: “Sabr nurdir” (Muslim rivoyati).

Demak, sabrli bo'lish – bu qalbdagi yorug'lik bo'lishidir. Sabr qilgan kishi har qanday og'ir holatni ham bardosh bilan yengib o'tadi, natijada u mukofot va muvaffaqiyatga erishadi. Shukr va sabr bir-birini to'ldiruvchi, bir-birisiz to'laqonli bo'lmaydigan fazilatlar hisoblanadi. Quvonchli kunlarda shukr qilish, g'amli va sinovli

damlarda esa sabrli bo'lish – haqiqiy mo'minning xulqidir. Ustozlarimiz aytishganidek, hayotda shukr va sabr ikki qanotdek bo'lib, ular bilan inson kamolot sari parvoz qiladi. Misol uchun, inson biror yutuqqa erishsa, bunga shukr qilishi kerak. Aksincha, biror yo'qotishga uchrasa, sabr bilan bardosh berishi lozim. Har ikkala holatda ham qalbdan norozilik emas, rozi bo'lish holati ustun bo'lishi kerak. Shukr va sabr – bu nafaqat ma'naviy qadriyatlar, balki hayotiy zaruratdir. Bu ikki fazilatni o'zida mujassam qilgan inson har qanday holatda ham ruhiy muvozanatini saqlay oladi, hayot yo'lida bardoshli, mehrli, sabrli va minnatdor bo'lib yashaydi. Har birimiz o'z hayotimizda shukr va sabrni asosiy mezon qilib olsak, nafaqat o'zimiz, balki jamiyatimiz ham yuksaladi.

Inson hayoti doimo izlanish, sinov va saboqlarga to'la. Har bir kishi hayot davomida quvonchli kunlar bilan birga, muammolar, sinovlar va yo'qotishlarga ham duch keladi. Bunday holatlarda insonning ruhiy holatini, sabrini va imonini mustahkamlovchi eng asosiy fazilatlar bu – **shukr** va **sabr**dir. Bu ikki fazilat insonni bardoshli, yetuk va ma'naviy kamolotga erishgan shaxsga aylantiradi. Ular nafaqat dinimizda, balki umumiy axloqiy tamoyillarda ham eng muhim qadriyatlar sirasiga kiradi. Shukr arabcha "شكر" so'zidan olingan bo'lib, "minnatdorchilik bildirish", "rozi bo'lish", "qadriga yetish" degan ma'nolarni anglatadi. Bu atama faqat tilda aytiladigan "rahmat" yoki "shukur" so'zlari bilan cheklanmaydi. Shukrning asl mohiyati – **kalb bilan rozi bo'lish, til bilan minnatdorchilik bildirish va amal bilan Allohning ne'matlaridan to'g'ri foydalanishdir.**

Alloh taolo Qur'oni karimda shunday marhamat qiladi: **"Agar shukr qilsangiz, sizga (ne'matni) albatta ziyoda qilaman. Agar kufr qilsangiz, bas, mening azobim qattiqdir!"** (Ibrohim surasi, 7-oyat) Bu oyat shukrning nafaqat ma'naviy, balki real natijasi borligini ko'rsatadi. Ne'matning ziyoda bo'lishi, baraka topishi va davomli bo'lishi – shukrga bog'liq. Payg'ambarlar hayotida ham shukr alohida o'rin tutgan. Payg'ambarimiz Muhammad (s.a.v.) kechasi tahajjud namozlarida oyog'lari shishguncha ibodat qilganlarida, sahobalar:

— “Ey Allohning Rasuli, sizning o‘tmish va kelajak gunohlaringiz kechirilgan-ku, nega bu qadar ibodat qilasiz?”, deb so‘rashganida u zot:

“Shukr qiluvchi banda bo‘lishni xohlamayinmi?” – deb javob berganlar.

Bu hadis orqali biz shuni tushunamizki, Alloh ne‘matlaridan bahramand bo‘lish bilan birga, bandalik burchimiz sifatida shukr qilishimiz zarur. Sabr so‘zi lug‘atda “to‘xtash”, “o‘zini tiyish”, “chidamli bo‘lish” ma’nolarini bildiradi. Islomda esa sabr – bu **og‘irliklarga, musibatlarga, nafs istaklariga va gunohlarga qarshi bardosh bilan qarshilik ko‘rsatishdir**. Qur’onda Alloh sabr qiluvchilarni alohida maqtagan: **“Albatta, sabr qilganlarga hisob-kitobsiz ajr beriladi.”** (Zumar surasi, 10-oyat) **“Ey mo‘minlar! Sabr va namoz bilan yordam so‘rang. Albatta, Alloh sabr qiluvchilar bilan birgadir.”** (Baqara surasi, 153-oyat). Sabrli odam o‘z holatini Allohga topshiradi, norozilik qilmaydi, vaqt o‘tishi bilan muammo yengillashishini tushunadi. Shukr va sabr – hayotda bir-birini to‘ldiruvchi ikki fazilatdir. Agar inson faqat shukr qilib, sabrsiz bo‘lsa – sinovlarda ojiz qoladi. Aksincha, faqat sabr qilib, shukr qilmasa – ne‘matlarni qadrlamaydi. Shuning uchun har ikki fazilat inson qalbida uyg‘un bo‘lishi kerak. Shukr va sabr – har bir insonning ma’naviy ustuni, hayotiy yo‘lboshchisi bo‘lishi kerak. Ular orqali inson ichki barqarorlik, qalb tinchligi, dunyo va oxirat saodatiga erishadi. Har qanday holatda bu ikki fazilatni unutmaslik, hayot mezoniga aylantirish – eng yuksak insoniy darajadir. Zero, **shukr ne‘matni asraydi, sabr esa imonni mustahkamlaydi**.

Foydalanilgani adabiyotlar.

1. **Qur’oni Karim** – Tafsir va tarjimalar (Hilol Nashr, Toshkent, turli yillarda nashr etilgan).
2. **Imom Buxoriy. "Al-Jome' as-Sahih" (Sahih Buxoriy)** – Hadislar to‘plami.
3. **Imom Muslim. "Sahih Muslim"** – Islomiy hadislar to‘plami.
4. **Abdulloh Domla. “Tafsiri Hilol”** – Qur’oni Karimning sodda tilda izohi.
5. **Abdulaziz Mansur. "Islom odobi"** – Axloqiy-ma’naviy tarbiya haqida.

6. **Shayx Muhammad Sodiq Muhammad Yusuf. “Iymon” va “Ruhiy tarbiya” kitoblari.**
7. **“Sabr va Shukr: Imonning ikki qanoti” – Ma’naviyat markazi nashrlari.**
8. **Hilol Nashr maqolalari va ma’naviy risolalari.**
9. **O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Din ishlari bo‘yicha qo‘mita materiallari.**
10. **Ma’naviyat va ma’rifat markazi tarqatgan uslubiy qo‘llanmalar.**